

سخنی

درباره کنت دو منت فورت

تقدم

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

احسان اشراقی

(دکتر در تاریخ)

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سخنی درباره کنت دومنت فورت

Conte de Mont - F

نخستین رئیس پلیس ایران

بقلم

احسان اشراقی

(دکترتاریخ)

فکر تأسیس پلیس بشیوه
کشورهای اروپائی از زمان
سلطنت ناصرالدینشاه قاجار
پیدا شد این پادشاه در دومین
سفر خود به اروپا در سال ۱۲۹۵-
قمری با مشاهده نیروی پلیس
و نظم و انضباطی که در شهرهای
اروپایی برقرار کرده بودند
تصمیم گرفت در ایران نیز چنین
تشکیلاتی را بوجود آورد و در
وقت مراجعت یکمفسر مستشار
ایتالیائی بنام کنت دومنت فورت
استخدام کرده با خود بایران
آورد.

کنت پس از ورود بایران به
طرح تشکیلات پلیس و تنظیم
نظامنامه و مقررات مربوط بآن
اقدام نموده گروهی را به عنوان

«پلیس» استخدام کرد و آنها را بالباسهای متحدالشکل شبیه به کشورهای اروپایی ملبس ساخت. کار پلیس تهران بزودی بالا گرفت و دزدان و خطاکاران مورد تعقیب قرار گرفتند. مؤلف المآثر والآثار مینویسد :

«... اینک شهنشاهی شهر و پاس بیوتات و اسواق دارالخلافه با این گروه انبوه میباید و بحق در سطور سرق و سرقت و حفظ نظام عام این اداره را مدخلیتی تمام است و فی الحقیقه بندگان شهر یاز جهاندار شطری از قدرت خویش را بدرقه این کار قرار داده اند و تقویت جانب و اجرای مقتضیات آن از هر بابت حتی افاضه سطوت و مهابت هیچ دقیقه ای فرو نگذارده در این تاریخ مدیر مشارالیه (کنت دومنت فورت)، خود دارای لقب نظم الملکی و امتیاز امیرتومانی است و اجزاء و اعضایش صاحبان مراتب و مواجب دیوانی^۱». در آن هنگام، دولت ایران از یکسو در موقعیت روابط روزافزون با دولت های اروپایی و از طرف دیگر در برخورد با مشکلات اجتماعی و مسئله حفظ امنیت داخلی بود و برقراری نظم شهرها و روستاها میبایست بر عهده پلیس و ژاندارم و اگذار گردد اما با آمدن کنت و تشکیل نیروی پلیس موقتاً از ایجاد امنیت دولتی صرف نظر گردیده و مراقبت روستاها و جاده ها کماکان بر عهده قراقرانها یا چریک های موظف عشایری و اگذار گردید. اینان نشان شیر و خورشید را بر کلاه تخم مرغی شکل خویش نصب کرده سلاح و قطار فشنگی با خود حمل میکردند و تنها پس از استقرار مشروطیت بود که قانون امنیت دولتی به نصوب رسید.

کنت دومنت فورت پس از طرح تشکیلات پلیس تهران نظام نامه و مقرراتی وضع نموده و در مقدمه آن چنین نوشته: «در کشور پهناوری چون ایران که فعلاً فاقد آمار و احصائیه خانوادگی است، تشکیل ژاندارمری مقدور نیست. در مملکتی که قریب سه میلیون نفر عشایر مسلح وجود دارد (۴) برای نیروی انتظامی مقدور نیست در مقابل آن مقاومت کند پس اکنون عشایر و افراد

۱- المآثر والآثار تألیف محمد حسن خان اعتماد السلطنه ص ۱۲۰

مزدور که از طرف حکام و والی‌ها بعنوان (قره‌سوران) استخدام و درجاده‌ها و معابر عمومی گمارده میشوند کمافی السابق باید در خدمت باشند تا اینکه اوضاع ایران روز بروز تغییر یابد و اسلحه‌ها و سایر محدود گردد آنوقت تشکیل ژاندارمری مقدور خواهد شد ولی تشکیل سایر واحدهای تامینیه یعنی پلیس فعلاً برای پایتخت لازم است و متدرجاً در شهرهای دیگر امکان خواهد داشت.^۲ پس از آن دسته‌ای بنام پلیس تشکیل شد که با سرداری و کلاه پوستی و بان‌شان شیر و خورشید در کوچه و خیابانها گردش کرده و مراقب حفظ نظم بودند.

در سال ۱۲۹۷ قمری یعنی دو سال پس از تصدی کنت دومنت فورت، پلیس تهران تشکیلاتی بشرح زیر داشته است:

رئیس اداره جلیله پلیس: کنت دومنت فورت

نایب کل اداره پلیس: عباسقلی خان

مستشار و صاحب منصب اول اداره پلیس: عبدالحسین خان

مستشار اداره پلیس و رئیس مجلس تحقیقات و دعاوی: میرزا زین العابدین خان

مستشار اداره جلیله و رئیس محله سنگلج: میرزا سعید

رئیس محله دروازه دولت: میرزا محمد حسین

رئیس محله چال میدان و عودلاجان: میرزا محمد حسین خان

رئیس محله بازار: میرزا سید احمد

داروغه دارالخلافه: نایب حسن

نایب کل اداره احتساب و مهندس شهر دارالخلافه: میرزا علی اشرف خان

سر هنگ .

باقی اجزاء پلیس از صاحب منصب و تابین سیصد و نود و چهار نفر.^۳

با ازدیاد جمعیت تهران و لزوم سرو سامان دادن به وضع امنیتی شهر،

کنت بر سازمان پلیس تهران مرتباً می‌افزود بطوریکه در ۱۳۰۶ هجری قمری

۲- تاریخ دو هزار و پانصد ساله پلیس ایران تألیف د. امینی ص ۲۵

۳- مرآت البلدان جلد چهارم ملحقات ص ۱۱

یعنی ۱۱ سال پس از تأسیس اداره پلیس عناوینی بشرح زیر در این تشکیلات وجود داشت :

رئیس کل اداره پلیس (کنت دومونت فورت با عنوان نظم الملك) - نایب کل اداره پلیس مستشار اول اداره - رئیس محله عودلاجان - رئیس محله دولت - رئیس سوازه های اداره - کلانتر و مستشار اداره - ناظم مأمورین اداره - داروغه بازار - رئیس محله چالمیدان - رئیس محله بازار - رئیس محله سنگلج - منشی باشی اداره - رئیس مجلس استنطاق - رئیس گردشهای شهر - رئیس مخزن اداره - نایب اول محله عودلاجان - نایب اول محله دولت - نایب اول چالمیدان - نایب اول محله بازار - نایب اول چهار سوق و تمام بازار های شهر - منشی اطاق محاکمات یومیه - منشی اطاق جنایات - منشی رایورتهای شهر - مأمور نظم میدانها .^۴

در دوره های بعد ، اداره پلیس به وزارت پلیس تغییر عنوان یافت و شعبات دیگری نیز بر آن افزوده شد چنانکه در دوره صدارت امین السلطان بسال ۱۳۱۰ هجری قمری در تشکیلات پلیس تهران به مناصبی از قبیل رئیس دفاتر احیاء و اموات و نگارنده اسم شب^۵ برمیخوریم . با اینکه

۴ - المآثر والاثار ، ملحقات ص ۲۹

۵ - در آن هنگام چون عبور و مرور شبانه از ساعت معین ممنوع بود اداره نظمی کلمه بخصوصی را بنام اسم شب معمول کرد و آنرا روی ورقه ای نوشته و به کسانی که هنگام شب مجبور بودند برای کارهای ضروری خود بخارج از منزل بروند میداد . این ورقه در حکم جواز عبور شبانه بود و بعدها بلیط شب هم مرسوم گردید و آن عبارت از مقوایی سفید رنگ بود که اداره نظمی به تقاضای وزارت امور خارجه برای اتباع بیگانه یا کارمندان سفارتخانه ها صادر میکرد . سند زیر نمونه ایست از این نوع بلیط شب که در سال ۱۳۳۶ صادر گردیده است :

• نمره کتاب ثبت ۱۰۱۵۸

• کارتن ۳۵

• تاریخ خروج ۹ شهر شعبان ۱۳۳۶

• سواد کاغذ وزارت امور خارجه به اجلال السلطنه رئیس نظمی

اقدامات کنت در برقراری نظم شهر تهران خیلی مؤثر واقع شد و سارقین تحت تعقیب مأمورین وی قرار گرفتند، معذک ادامه این روش مخالفین رئیس پلیس و کسانی را که با هر بدیده نوظهور بمخالفت برمیخواستند برضد او برانگیخت تا جائیکه کنت نتوانست بکار خود ادامه دهد و پس از مدتها خدمت از کار مستعفی گردید لکن شالوده‌ای را که برای پلیس ایران ریخته بود پایه و اساسی برای کارهای آینده این سازمان گردید. کنت بخاطر خدماتی که انجام داده بود از ناصرالدینشاه لقب امیرتومانی گرفت و مدتها نیز حقوق این شغل را دریافت میکرد اما پس از استقرار مشروطیت، در سال ۱۳۲۶- قمری، مجلس شورای ملی ایران بعلت ضعف بنیه مالی کشور و تصمیم به تقلیل مخارج، از حقوق بازنشستگی کنت نیز کاسته و آنرا به نصف کاهش داد کنت که در این هنگام دچار تنگدستی و ناراحتی شده بود برای احقاق حق خود به سفارتخانه اطریش و ایتالیا مراجعه و تقاضای رسیدگی نمود. پیرو تقاضای کنت سفارت اطریش نامه زیر را در تاریخ نوزدهم فوریه ۱۹۰۸ برابر هفتم محرم ۱۳۲۶ قمری بوزارت امور خارجه ایران نوشت که متن ترجمه شده آن (تصویرهای ۱ و ۲ و ۳) از بایگانی وزارت امور خارجه بدین شرح است:

«نمره ۱۵۵»

«نوزدهم فوریه ۱۹۰۸»

«۷ محرم الحرام ۱۳۲۶»

«اجزای سفارت عثمانی شبها در عبور و مرور در زحمت هستند لهذا لازم است مساوی به طرفرا بلیط عبور شب به تفصیل ذیل عاجلا بوزارت خارجه ارسال نمایند که به اشخاص مزبوره داده شود:

مستخدمین	صاحب منصبان	اتباع	اجراء	علاء السلطنه
۱۵	۴	۵	۵	مهر

ترجمه

« جناب مستطاب اجل اکرم افخم عالی آقای مشیرالدوله وزیر امور
« خارجه دولت علیه ایران . آقای وزیر . هنگام ملاقات محترماً شرح حال
« وموقع جناب کنت دمنت فورت امیر تومان را به اطلاع خاطر مودت ذخایر
« رسانده بودم که از قرار لایحه کمیسیون مالیه مجلس مقدس شورای ملی
« مخوف است که بعد از سی و دو سال خدمت نصفه مواجب او را مقطوع نماید
« در صورتیکه باتمام مواجب هم بصعوبت با فامیل زندگی میکرده است .
« دوستدار باعتبار نصایح مشفقانه آنجناب مستطاب عالی بجناب کنت
« تکلیف نمودم که عرضحالی تقدیم دارد که بتوانید او را به کمیسیون مجلس
« بفرستید ، ولی جناب معزی الیه برعایت این نکته که در خدمت دولت علیه
« است نمیخواهد تشکر نموده باشد همانقدر از دوستدار خواهش نموده که
« مداخله واقدامات دوستانه نماید . نظر به نزاکتی که جناب کنت دمنت فورت
« بخرج میدهد دوستدار رعایت حقوق او را لازم می شمارد . چون بر حسب
« توصیه دولت معظم متبوع دوستدار داخل در خدمت دولت علیه ایران و دارای
« کمتراتی بوده که مکرر بین این سفارت دولتی امپراطوری و پادشاهی و وزارت
« جلیله جنگ تجدید شده است بالاخره صدور فرمان قضا جریان مرحوم
« ناصرالدین شاه شهید نورالله مضجعه انعقاد کنتراتی را زاید شمرده ونعم البدل
« واقع شده بموجب همان فرمان مطاع ، جناب کنت معزی الیه برای ایام حیات

«دارای لقب امیرتومانی سه هزار تومان موجب سالیانه وعلیقی شده سه پادشاه
 «ازخدمات او خشنود و بشمول تفقدات کراهة اثبات استرضای خاطر ملوکانه
 «فرموده اند و معزی الیه هم قوا و عمر خود را در خدمتگذاوی صرف نموده
 «است. چه پرواضح است که اگر علی الغفله موجب کنت خدمتگذاورصدیقی
 «تنصیف شود مستغرق بحرذلت و دچار دریای فقرات خواهد شد علیهذا دوستدار
 «امیدوار است که آنجناب مستطاب بذل الطاف و استعمال نفاذ و کمیسیون
 «مالیه مجلس را ملتفت و از تنصیف موجب کنت منصرف خواهند فرمود که در
 «انظار واقفان داخله و خارجه سوء تأثیر و اسف زیان ننماید. احترامات فائمه
 «را تجدید مینماید (آکسترن) ۶

پس از وصول نامه سفارت اطریش وزارت امور خارجه ضمن ارسال رونوشت-
 نامه سفارت مزبور جریان را به اطلاع مجلس شورایملی رسانید و نامه زیر
 را در پاسخ تقاضای سفارت اطریش به آن سفارتخانه ارسال داشت:

«تاریخ خروج ۲۴ محرم الحرام ۱۳۲۶

سواد مر اسله وزارت خارجه به سفارت اطریش

«در جواب مر اسله محترم آنجناب مورخه ۷ محرم ۱۳۲۶ راجع بموجب
 «جناب کنت دهننت فورت با کمال احترام زحمت افزا میشود که مراتب بمجلس

۶ - وزارت امور خارجه بایگانی را کد پرونده شماره ۱ سال ۱۳۲۹ قمری.

۷ - وزارت امور خارجه بایگانی را کد پرونده شماره ۱ سال ۱۳۲۹ .

«شورایملى نوشته شده و پس از وصول جواب خاطر محترم آن جناب را قرین
استحضار خواهد داشت .

احترامات فائده را تجدید مینماید

حسن مشیرالدوله ^۷

و سپس مجلس شورایملى ضمن نامه زیر به اطلاع وزارت امور خارجه
میرساند که وضع حاضر اقتضای کمک بیشتر به کنت را ندارد :

مورخه ۲۳ شهر صفر ۱۳۲۶

نمره ۶۶۷۰

وزارت امور خارجه

«رقیمه شریفه محتوی سواد همراه اسلحه سفارت بهیه اطریش در باب مواجب
کنت هونت فورتن و تنصیف آن وصول . چون مشارالیه از مستخدمین این دولت
ابدیست و مواجب او هم برای خدمت بوده و با وجودی که حالیه مشارالیه
مشغول خدمتی نیست با احتیاجات حاضره و منتهای مضایقه مالیه دولت کمال
مراعات در باره مشارالیه شده است و وزارت امور خارجه و سفارت بهیه میدانند
که وضع حاضر مقتضی زیادتر از این نیست. رئیس مجلس شورای ملی. امضاء ^۸
سرانجام بر اثر تقاضاهای سفارتخانههای اطریش و ایتالیا جریان کار کنت
بوسیله دولت بعرض مقام سلطنت میرسد و دستور صادر میگردد که از قطع حقوق
وی خودداری شود و نتیجه نیز بوسیله وزارت امور خارجه با اطلاع سفارتخانه
اطریش میرسد. درنامه تشکر آمیز زیر بوزارت امور خارجه، سفیر اطریش
از مراحم شاهانه سپاسگزاری کرده است. (تصویر ۴)

۸ - وزارت امور خارجه بایگانی را که پرونده شماره ۱ سال ۱۳۲۹ .

« ترجمه مراسم سفارت امپراطوری اطیش و مجارستان مورخه اول
« سپتامبر ۱۹۰۸.

« آقای وزیر مرقومه جناب اشرف دایر باینکه بر حسب عرض جناب مستطاب
« عالی، اعلیحضرت شاهنشاهی مقرر فرموده اند که حقوق کنت منت فورت
« کمافی السابق بمشارالیه داده شود شرف وصول ارزانی داشت. دوستدار
« خویش را مکلف میداند که از آنجناب اشرف تمنا نماید که نهایت تشکر مرا
« از این نصفت و مرحمت ملوکانه بخاکپای همایونی عرضه بدارند مستدعی است
« احترامات فائقه را بپذیرید. ۹

Votre Altessse se bien vouloit exprimer à Sa hui-
jesté ma profonde reconnaissance de cet acte
de justice et de générosité.

Je vous prie agréer, Monsieur le
Ministre, l'expression de ma parfaite considéra-
tion

De votre dévoué

دوم سرگودھا کے لئے دو شہرہ داروں کی طرف سے ۱۹۰۸

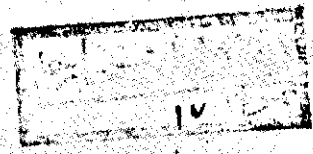
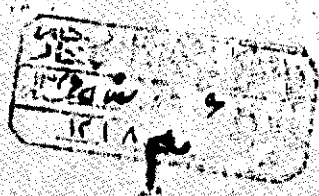
کے نام سے

آج کے جناب ہرٹف دار ہونے کے بعد حضرت صاحب کی خدمت میں

حقوق کی خدمت میں آج کے نام سے دو شہرہ داروں کی طرف سے

۱۰۰ روپے کی رقم کی خدمت میں آج کے نام سے دو شہرہ داروں کی طرف سے

درج ذیل ناموں کے لئے عرض کر رہے ہیں۔

desquels il a usé ses forces et sa vie.
Il est évident que si le traitement
ou toute autre mesure était tout
à un coup réduit à la moitié ce
vieux et fidèle serviteur serait plongé
dans la misère complète.

J'espère donc que Votre Excellence
voudra bien user de son influence
pour persuader à la Commission de
finances de renoncer à la diminution
en question, qui ne peut que produire un
effet déplorable en versant le sang à l'étran-
ger.

Je vous prie, Monsieur le Mini-
stre, l'expression de ma plus haute
considération

Asostmarie